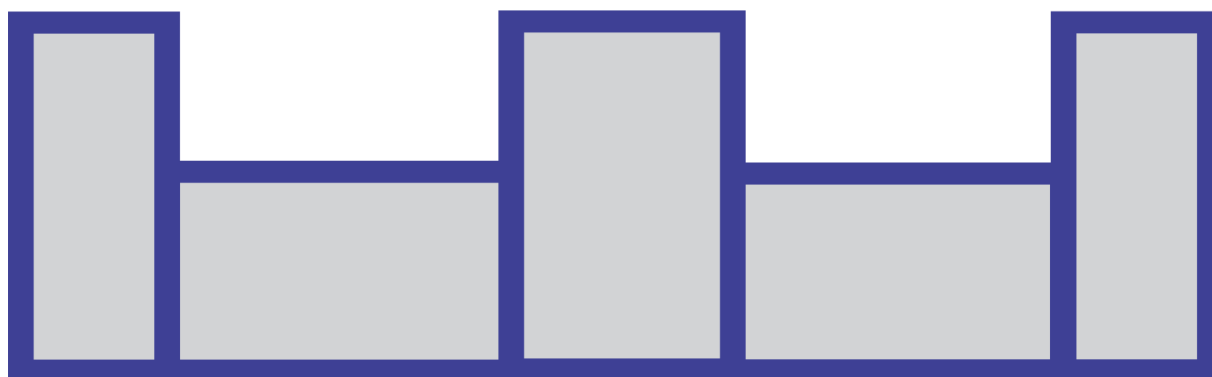

ТРЕТ ИЗВЕШТАЈ ОД МОНИТОРИНГ НА КВАЛИТЕТ НА ДЕБАТА ВО СОБРАНИЕ

СОБРАНИЕТО ПОД ЛУПА

Засилување на политичката дебата
и делиберативниот дискурс

ОКТОМВРИ 2014

ТРЕТ ИЗВЕШТАЈ ОД МОНИТОРИНГОТ НА КВАЛИТЕТОТ НА ДЕБАТАТА ВО СОБРАНИЕТО

(ОКТОМВРИ)

Институтот за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и Институтот за Источна и Централна Европа и Балканот (ИЕКОБ) почнувајќи од јуни 2014 до март 2015 година го следат нивото на квалитет на дебатата во Собранието. Мониторингот се одвива во рамките на проектот „Собранието под лупа, засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ финансиски поддржан од Европската Унија. Во текот на периодот на мониторинг ќе бидат изготвени десет месечни извештаи за квалитетот на дебатата во Собранието. Пред вас е третиот таков извештај кој се однесува на собраниската дебата во месец октомври 2014.

Со примена на „Индексот за квалитет на дебата“¹ според неколку параметри се оценува секој поединечен говор на учесниците на пленарните седници и седниците на осум собраниски комисији одбрани според нивното значење за политичката дебата и политичката култура во државата.

Целта на мониторингот е на емпириски начин да се дојде до сознание колку се аргументирани расправите во законодавниот дом и колку се земаат предвид различните ставови и колку истите придонесуваат кон содржината на законите.

Истовремено, во рамки на проектот, се одвива и мониторинг на неколку национални медиуми² со цел да се види во која мера јавноста е запознаена со суштината на собраниските расправи и со содржината на аргументите изнесени на седниците од страна на пратениците.

По секој мониториран месец јавноста ќе биде информирана преку извештаи за клучните наоди од мониторингот на дебатата во Собранието и на медиумското известување од работата на парламентот.

¹ Индексот за квалитет на дебата (Discourse Quality Index) е создаден од група водечки светски теоретичари на делиберативната (дебатна) демократија. Индексот претставува методологија која овозможува емпириско истражување на квалитетот на дебатите чија форма и содржина се исклучително важни за демократијата во едно општество. Индексот последните десетина години е употребен за истражувања на дебатата во Европскиот парламент и во парламентите на Германија, Швајцарија и американскиот Конгрес.

² Мониторингот на медиумите ги опфаќа националните телевизии Сител, Телма, Алсат-М и МРТ2 на албански јазик и весниците Дневник, Слободен печат, Утрински весник, Вечер, Коха и Лајм.

A. РЕЗИМЕ

Клучните наоди на Третиот извештај од мониторингот (набљудувачки период 1-31 октомври, вкупно 11 собраниски седници) се дека дискусијата околу законските предлози е сè уште слаба, но пратениците имаа нешто поголема меѓусебна интеракција споредено со претходните мониторирани периоди (19 јуни – 31 јули 2014 и 25 август-30 септември).

Продлабочувањето на дискусиите околу дел од законските предлози во голем дел се должи на зголемувањето на учеството на женските пратеници на кои отпаѓаат поголемиот дел од репликите и контрарепликите. Зголемената интеракција се отсликува во поголемиот број реплики и контрареплики околу дел од законските предлози. Тоа овозможи јавноста на неколку теми да добие видувања од различни агли.

Притоа, теми кои најмногу го предизвикаа вниманието на пратениците и на кои најмногу се дискутираше во октомври беа Дополнетиот предлог на Буџетот за 2015, седницата за пратенички прашања (прва за овој состав на Собранието), Извештајот на Европската комисија за напредокот во 2014 година, Предлог законот за изменување и дополнување на Законот за енергетика и Предлогот на закон за изменување и дополнување на Законот за технолошко индустриските зони.

Останатите точки од дневниот ред поминаа со мала и еднострана или без никаква дискусија.

Со ова јавноста повторно остана посиромашна за квалитетна дебата за дел од законските решенија. Испуштена е можноста преку дискусија да се тестира валидноста и издржаноста на изнесените аргументи на пратениците и можноста тие да бидат оспорени или надополнети, што би придонело за носење на поквалитетни одлуки во прилог на општото добро и јавниот интерес.

Карактеристично за овој период е што покрај отсуството на најголемиот дел од пратениците на опозициската коалиција предводена од Социјалдемократскиот сојуз на Македонија (СДСМ) до 20 октомври, работата на парламентот ја бојкотираат и пратениците на опозициската Демократската партија на Албанците (ДПА). Пратениците на ДПА по 20 октомври повторно учествуваат во работата на Собранието.

Пратениците и во овој период останаа „секој во своите ровови“. Најмногу дискутираа секој за себе односно преку нивните говори не успеаја да разубедат ниту еден пратеник да ја промени својата почетна позиција. Истовремено со ова пратениците повторно не покажаа интерес или подготвеност за менување на своите ставовите и позиции поради добри аргументи изнесени од други пратеници во расправата („сила на подобар аргумент“).

Б. МЕТОДОЛОГИЈА НА ИСТРАЖУВАЊЕТО

„Индексот за квалитет на дебата“ овозможува секој поединечен говор изнесен на седниците да се кодира според неколку главни карактеристики:

- степен на аргументираност на говорот³;
- степен на почит на говорникот кон другите пратеници и нивните аргументи;
- отвореност за прифаќање на туѓите аргументи и менување на сопствените ставови под сила на квалитетни аргументи изнесени во расправата;
- дали пратениците образложуваат во име на чии интереси ги застапуваа своите ставови;
- дали пратениците можат непречено да ги изнесат своите ставови и
- во која мера е застапен недоличен говор.

Со мониторингот се опфатени расправите во следните работни тела во Собранието:

- Пленарни седници;
- Комисија за уставни прашања;
- Комисија за финансии и буџет;
- Комисија за политички систем и односи меѓу заедниците;
- Комисија за избор и именувања;
- Комисија за локална самоуправа;
- Комисија за европски прашања;
- Анкетна комисија за заштита на слободите и правата на граѓанинот;
- Законодавно правна комисија.

В. ПОЛИТИЧКИ КОНТЕКСТ

Согласно Уставот, Собранието ја има законодавната власт и е составено од 123 пратеници. Пратениците се избираат на непосредни избори, по пат на пропорционални изборни листи за мандат од четири години. На последните парламентарни избори, одржани во април 2014 година, партијата Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство (ВМРО-ДПМНЕ) освои 61 пратеник, а нивниот коалиционен партнер со кој ја формираат Владата, Демократската унија за интеграција (ДУИ), освои 19 пратеници. По еден пратеник во Собранието освоија партиите на Граѓанска опција за Македонија (ГРОМ) и Национална демократска преродба (НДП). Пратеничката на НДП Мирсада Емини Асани го прифати мандатот и покрај одлуката на партијата НДП да го бојкотира Собранието и се приклучи кон пратеничката група на ДУИ.

³ Под степен на аргументираност се земаат предвид бројот на аргументи со кои пратеникот ги образложува своите позиции во говорот без притоа да се навлегува во вистинитоста или валидноста на аргументите. Притоа не се земаат предвид аргументи кои јасно и недвосмислено се надвор од темата на дебата.

Од почетокот на мониторингот до објавувањето на овој извештај, пратениците од најголемата опозициска коалиција предводена од Социјалдемократскиот сојуз за Македонија (СДСМ), која на изборите освои 34 мандати, ја бојкотираат работата на Собранието⁴. Во вториот мониториран период (25 август – 30 септември) по инцидентот на седницата на Комисијата за финансии и буџет, на 26 август, парламентот го бојкотираат и седум пратеници на опозициската Демократската партија на Албанците (ДПА). ДПА по одлука на највисоките тела на партијата на 18 октомври одлучи да го прекине бојкотот на Собранието. Пратениците на ДПА повторно учествуваат на седниците од 20 октомври. До тој датум во месец октомври во Собранието опозициски дејствуваа само тројцата пратеници од опозициската коалиција на СДСМ кои одлучија да ги прифатат мандатите, а од 20 октомври и 7-те пратеници на ДПА.

Г. НАОДИ ОД МОНИТОРИНГОТ

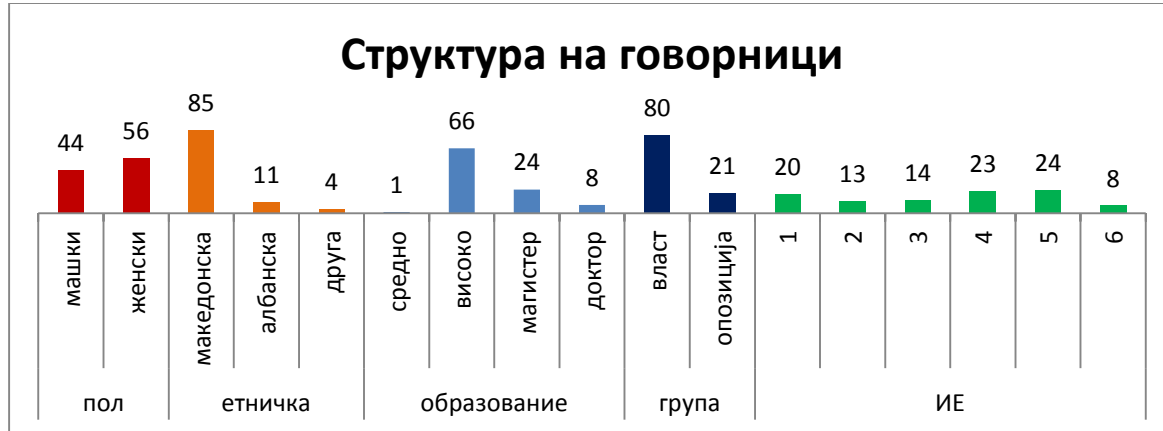
Овој извештај ја опфаќа дебатата во Собранието во периодот од 1 до 31 октомври. Анализирани се вкупно 417 говори на учесници во дебатите на вкупно 11 седници од кои 8 се пленарни и 3 се седници на работни тела. Од седниците на работните тела следени се по една седница на Комисијата за европски прашања, Законодавно-правната и Комисијата за политички систем и односи меѓу заедниците.

Од овие говори, 297 се на пратеници во Собранието, а 120 на надворешни учесници како министри, претставници на министерства и други државни и јавни институции. На 11 седници учесниците на расправите се произнеле околу вкупно 38 точки од дневниот ред. Извештајот се однесува само на говорите на пратениците.

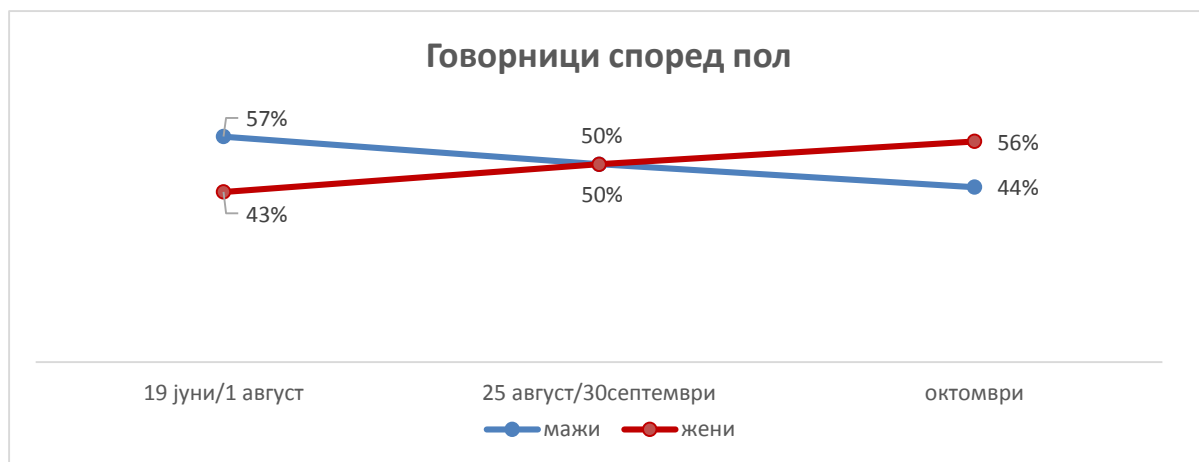
Во однос на демографските карактеристики на говорниците, според:

- Пол: 56 % се жени, а 44% мажи.
- Етничка припадност: 85% се етнички Македонци, 11% етнички Албанци, 4% се други.
- Образование: 66% се со високо образование, 24% магистри и 8% доктори по науки.

⁴ Опозициските пратеници Роза Топузовска Каревска од Либерално демократската партија, Солза Грчева и Љубица Буралиева од СДСМ одлучија да ги прифатат пратеничките мандати освоени на изборите и покрај одлуката на опозициската коалиција за бојкот на работата на Собранието.

На седниците кои се одржаа во октомври продолжи трендот на зголемување на учеството на дискусиите на пратениците жени во собраниските расправи. Пратеничките иако се по бројност помалку од своите колеги мажи, односно се 35% од вкупниот број на активни пратеници во моментот, во октомври беа поактивни и на нив отпаѓаат 56% од сите дискусии.

Ако вкупното време на набљудуваните дискусии се подели на говорниците според нивниот пол, произлегува дека мажите во просек говореле по 6, а жените по 5 минути.

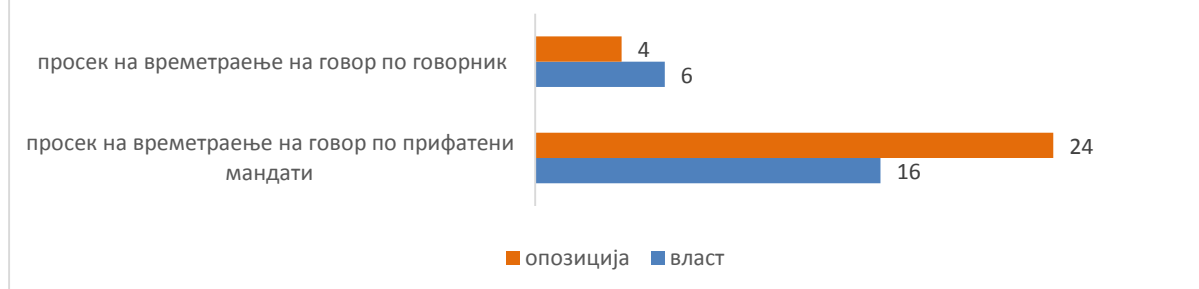

Просечно времетраење на дискусии според пол (изразено во минути)

Поради актуелниот контекст во кој функционира Собранието, повторно најголемиот дел од говорниците (80%) припаѓаат на владеачката коалиција. Уделот во расправите од страна на опозицијата не се промени во однос на минатиот период, односно остана на 20%, што во голем дел се должи и на отсуството на опозициските пратеници на ДПА од Собранието до 20 октомври кога одлучија да го прекинат бојкотот. До тој датум опозицијата во Собранието ја сочинуваа само три пратеници. Сепак, нивниот удел според бројот на дискусиите и нивното времетраење е значителен имајќи предвид дека ако вкупното време на дискусиите на опозициските пратеници во октомври се подели на вкупниот број на прифатени мандати од страна на опозицијата тогаш произлегува дека на секој опозициски пратеник во Собранието доаѓаат по 24 минути дискусија во просек. Ако вкупното време на дискусија од страна на сите пратеници од мнозинството се подели на вкупниот број на пратениците од владејачката коалиција произлегува дека секој пратеник од парламентарното мнозинство во октомври дискутирал просечно по 16 минути.

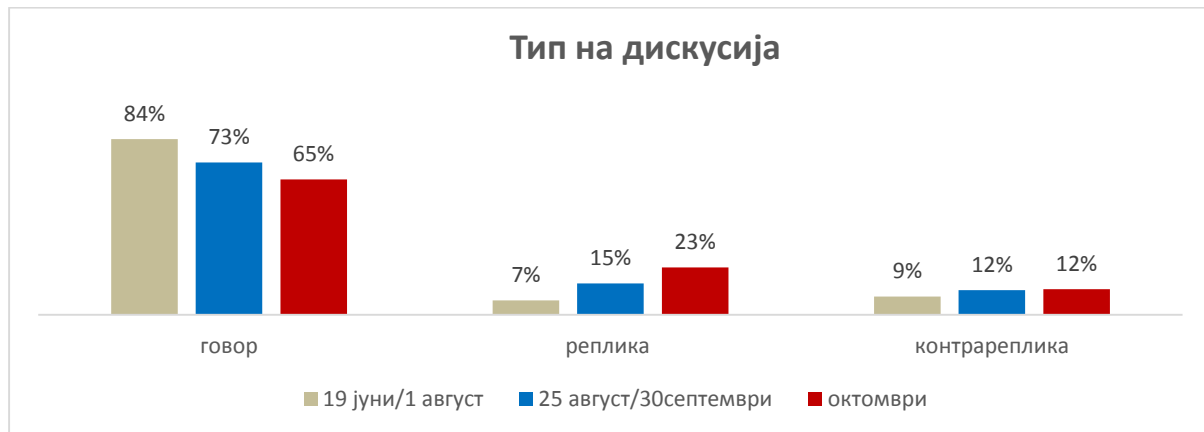
Просечно времетраење на дискусии (изразено во минути)

I. ТИП НА ГОВОРИ И ИНТЕРАКЦИЈА

Мониторингот во октомври покажа повторно зголемување на бројот на репликите меѓу учесниците во расправите споредено со претходните месеци. Во октомври, од вкупниот број на дискусии, во 65% се работеше за поединечни говори на пратеници. На реплики отпаѓаат 23%, а на контрареплики 12% од дискусиите. Тоа покажува дека пратениците за 8% почесто одговарале или коментирале на аргументите на другите дискутанти во споредба со претходниот мониториран период (25 август – 30 септември), а 16% повеќе од првиот мониториран период (19 јуни – 31 јули). Тоа во одреден дел се должи и на првата седница посветена на пратенички прашања во која прашањата и одговорите на пратениците и министрите се кодирани како реплики.

Во овој период се забележува дека поактивни биле пратеничките кои во моментот се 33 од вкупно 92 пратеници во Собранието. Податоците покажуваат дека жените во Собранието влијаат врз продлабочувањето на дискусиите ако се има предвид дека во октомври тие дадоа 51% од поединечните говори, 54% од репликите и 86% од контрарепликите.

II. СТЕПЕН НА АРГУМЕНТИРАНОСТ НА ГОВОРОТ

Од мониторираните говори на пратениците според Индексот за квалитет на дебата, во 60% постои образложување на позициите со два или повеќе од два аргументи. Во 19% од говорите е изнесен еден аргумент. Во 6% аргументацијата била слаба, а во 15% не е изнесен никаков аргумент во дискусијата. Земено севкупно, во октомври степенот на аргументираност е релативно послаб отколку во првите два периоди на мониторинг. Пратениците помалку се служеле со два или повеќе аргументи во една дискусија (69% од сите дискусии во периодот 25 август-30 септември, споредено со 72% во октомври), а нешто повеќе со еден аргумент (16% од сите дискусии во периодот 25 август-30 септември, споредено со 19% во октомври). Во цели 15% од сите говори во октомври не бил користен ниту еден аргумент. Во претходните периоди тоа било случај со 8% од сите говори (25 август-30 септември) и 4% (19 јуни-1 август).

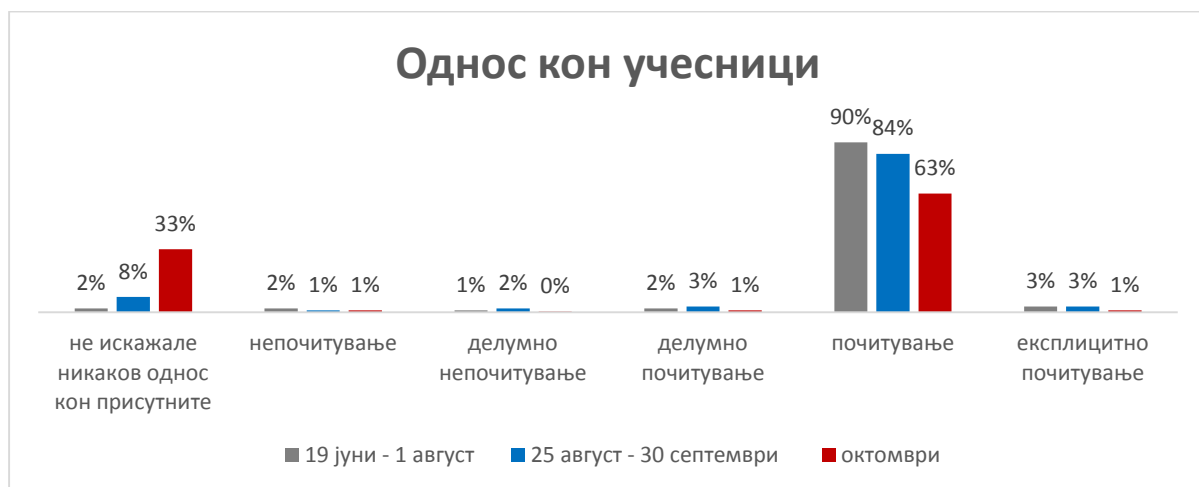
III. СИЛА НА ПОДОБАР АРГУМЕНТ

На мониторираните седници во октомври, исто како и во претходниот период, не е забележано дека некој пратеник укажал дека ја менува својата позиција со која настапил во расправата поради поквалитетни аргументи изнесени од други говорници, или од други причини. Напротив, забележително е дека се зголемил процентот на говори во кои пратениците не се осврнуваат на аргументите изнесени од нивните колеги. Сега пратениците, во 80% од дискусиите, воопшто не се осврнале на аргументи на други говорници што е за 19% повеќе од претходниот период кога оваа вредност изнесуваше 61%. Во 5% од дискусиите пратениците ја признале вредноста на аргументите изнесени од други учесници на седниците, но не ја промениле својата позиција. Во скоро 15% од говорите пратениците не ја признале вредноста на туѓите аргументи и останале на своите позиции.

IV. ПОЧИТ КОН УЧЕСНИЦИ

Пратениците во октомври во рамки на своите говори, во најголем дел, искажале основно почитување кон другите учесници на седниците, но не како минатите периоди. Сега 63% од пратениците искажале почитување кон другите што е за 21% помалку од минатиот период (25 август-30 септември) кога тоа беше забележано во 84% од дискусиите. За сметка на ова, значително беа почести говорите во кои говорниците не искажаа никаков однос кон присутните, односно 33%. Минатиот мониториран период такви беа само 8% од вкупниот број на дискусии. Во 1% од дискусиите е искажано непочитување кон личностите на другите учесници на седниците.

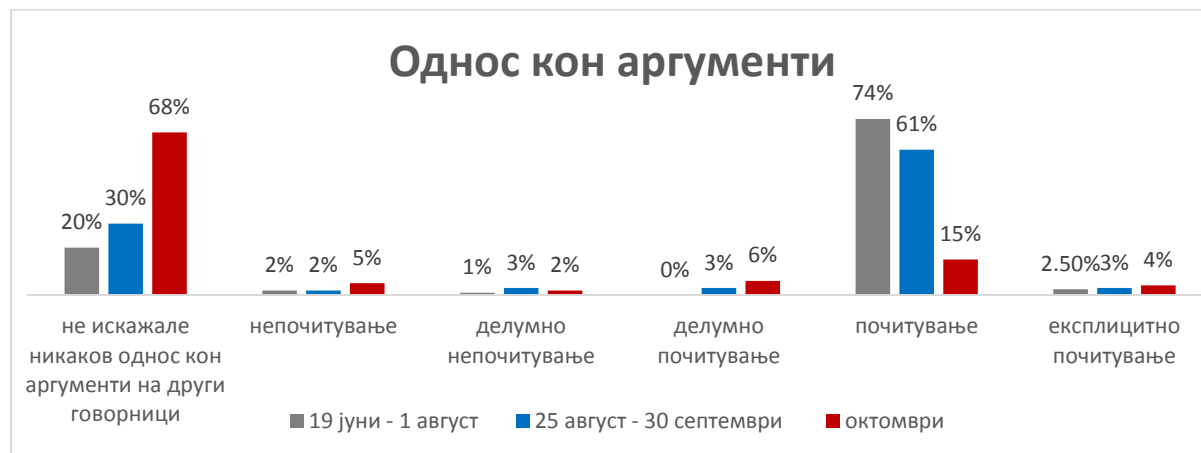

V. ПОЧИТ КОН АРГУМЕНТИ

Пратениците на мониторираните седници во октомври повторно во многу помала мера беа расположени да искажат почитување кон аргументите на другите говорници споредено со минатиот период. Тоа се случило во само 15% од нивните обраќања што е за 46% помалку од претходниот мониториран период, кога пратениците во 61% од дискусиите искажаа почитување кон аргументите на другите. Експлицитно почитување е искажано во 4% од говорите. Во 2% говорниците изразија делумно непочитување кон туѓите аргументи, што значи дека во поголем дел од своите обраќања изразиле непочитување кон ставовите на другите говорници, а во помал имале неутрален однос. Целосно непочитување кон туѓите аргументи имало во 5% од говорите. Во 6% од дискусиите е искажано делумно почитување, што значи дека говорниците во поголем дел имале неутрален однос, а во помал дел од своите дискусии изразиле непочитување кон аргументите на другите говорници. Најмногу дискусии со елементи на непочитување кон аргументи на други говорници се забележани на седницата на која расправаше за Дополнетиот предлог на Буџетот за 2015 година.

Во дискусиите во октомври, пратениците почесто се воздржувале да искажат некаков однос кон аргументите на другите говорници за разлика од претходниот период. Така во 68% од дискусиите не искажале никаков однос кон туѓите аргументи за разлика од 30% од минатиот мониториран период. На седницата за пратенички прашања пратениците најчесто не искажале никаков однос кон аргументите на другите говорници (72%).

VI. ОПФАТ НА ОБРАЗЛОЖЕНИЕ И ПРЕКИНИ

Учесниците во парламентарните расправи во најголем дел, односно во 76% од говорите, се повикувале на тоа дека нивните позиции и ставови се во насока на општото добро и интересите на сите граѓани. Во 13% од излагањата пратениците се повикале на тоа дека нивните аргументи се во прилог на сопствената група. На апстрактни принципи, како социјална правда, мир,

еднаквост, квалитет на живеење и слично, пратеници се повикале во 7% од случаите. Во само 1% од говорите се забележани кратки прекини.

VII. НЕДОЛИЧЕН ГОВОР

Во поглед на недоличниот говор, учесниците, во мониторираните собраниски дебати во овој период, генерално се воздржуваа од негово користење. Во 98% од мониторираните дискусии не е забележан недоличен говор. Во октомври на мониторираните седници не е забележан случај на ограничување на пратениците при нивните излагања од говорниците.

Д. ЗАКЛУЧОЦИ:

- Дискусијата во Собранието во третиот мониториран период (октомври) се одликуваше во најголем дел со индивидуални говори на пратеници и со нешто поголема интеракција отсликана преку зголемениот број на реплики меѓу учесниците на седниците споредено со претходните мониторирани периоди (19 јуни – 1 август и 25 август – 30 септември).
- Пратениците жени повторно го зголемија учеството во дискусиите и ним им припаѓа заслугата за продлабочувањето на расправите околу дел од законските предлози, имајќи предвид дека тие ги дадоа поголемиот број реплики и контра реплики на мониторираните седници.
- Дискусијата околу поголемиот дел од законските предлози останува генерално слаба и не овозможува преку јавна дебата да се тестира валидноста и издржаноста на подготвените и изнесените аргументи на пратениците. Можноста аргументите да бидат оспорени или надополнети е испуштена и со тоа јавноста е осиромашена за различни гледишта кои би придонеле за изработка на поквалитетни одлуки во прилог на општото добро и јавниот интерес.
- Анализираниот говори во мониторираниот период, во најголем дел, се поткрепени со два и повеќе аргументи. Сепак процентот на така аргументираните дискусии благо опаднал во споредба со минатите месеци, а пораснал процентот на дискусиите со еден

аргумент како и на случаите кога говорниците земале збор, но не изнеле никакви аргументи.

- Учесниците на мониторираните седници не покажаа интерес и подготвеност за менување на ставовите поради поквалитетни аргументи изнесени во расправата.
- Во ретки случаи, во 2%, пратениците употребиле недоличен говор.

Проектот „Собранието под лупа, засилување на политичката дебата и делиберативниот дискурс“ е финансиран од страна на Европската Унија.

Оваа публикација е изготвена со помош на Европската Унија. Содржината на публикацијата е единствена одговорност на Институт за демократија „Социетас Цивилис“ – Скопје (ИДСЦС) и на никаков начин не може да се смета дека ги одразува гледиштата на Европската Унија.